

KAZIMIERZ GODŁOWSKI

SPRAWOZDANIE Z BADAŃ NA CMENTARZYSKACH Z OKRESU
WPLYWÓW RZYMSKICH W WALENCZOWIE I RYBNIE, POW.
KŁOBUCK, W 1964 ROKU

W ramach badań nad okresem wpływów rzymskich w dorzeczu Liswarty kontynuowano w 1964 r. ratownicze badania wykopaliskowe na cmentarzysku w Walenczowie, stanowisko 10, rozpoczęte w r. 1963¹. Podjęto też badania na pobliskim cmentarzysku z okresu wpływów rzymskich w Rybnie, pow. Kłobuck, stanowisko 1.

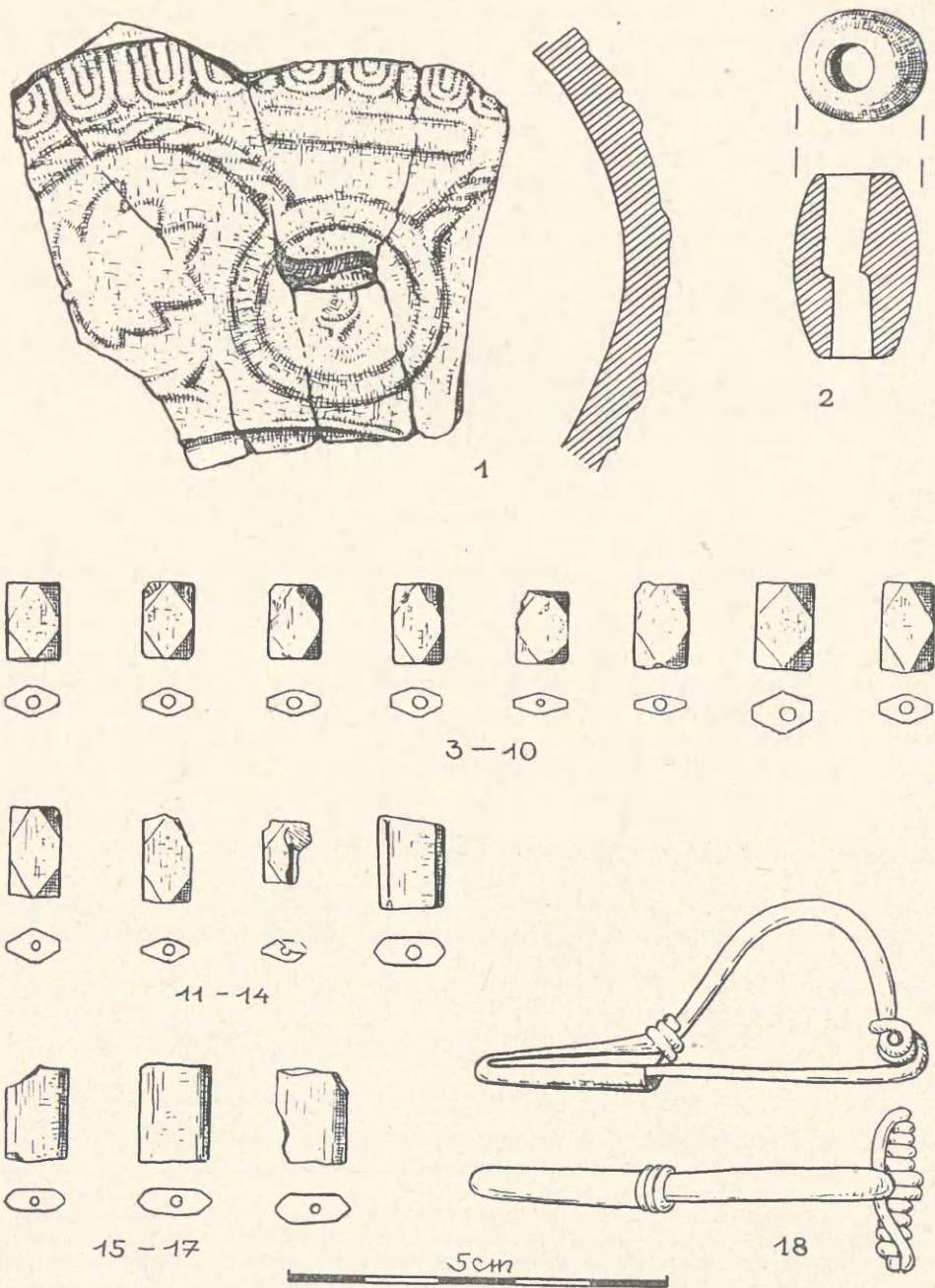
W czasie tegorocznych badań na stanowisku 10 w Walenczowie przebadano obszar ok. 2 arów. Natrafiono jedynie na resztki czterech silnie zniszczonych grobów (nr 5—8) ciałopalnych, z których jeden (grób 5) był prawdopodobnie grobem popielnicowym. Odkryty materiał zabytkowy był bardzo ubogi. Poza ułamkami ceramiki znaleziono jedynie fragment przęślika i żelazny nożyk (grób 8) oraz luźnie fragment żelaznego imacza o łódkowatym uchwycie i trapezowatej tarczy od nitu.

Cmentarzysko w Walenczowie można datować ogólnie na wczesną fazę okresu późnorzymskiego. W czasie badań w latach 1963—1964 stwierdzono, iż posiadało ono, jak się wydaje, niewielkie rozmiary, nie przekraczające kilku arów. Pierwotna liczba pochówków nie mogła wynosić więcej niż kilkanaście, a najwyżej parędziesiąt. Należy też podkreślić krótki okres użytkowania tego cmentarzyska, które różni się pod tymi względami wyraźnie od odległego zaledwie o ok. 10 km wielkiego i przez stosunkowo długi czas (od końcowej fazy okresu wczesnorzymskiego do schyłku okresu późnorzymskiego) użytkowanego cmentarzyska na stanowisku 1 w Opatowie². Cmentarzysko na stanowisku 10 w Walenczowie wydaje się też być znacznie uboższe od sąsiednich cmentarzysk z okresu rzymskiego w tym rejonie (w Opatowie, Rybnie i Żabieńcu³), trudno to jednak stwierdzić z całą pewnością wobec bardzo silnego zniszczenia cmentarzyska przez karczowanie lasu, orkę i ponowne zalesienie. Wobec prawie całkowitego zniszczenia omawianego cmentarzyska i wyeksplorowania wię-

¹ K. Godłowski, *Badania wykopaliskowe na cmentarzysku z okresu rzymskiego w Walenczowie, pow. Kłobuck, stanowisko 10, w r. 1963*, „Spraw. Arch.”, t. 17: 1965, s. 169; tenże, *Sprawozdanie z badań wykopaliskowych przeprowadzonych w dorzeczu Liswarty w latach 1962—1963*, [w:] *Badania archeologiczne na Górnym Śląsku*, Śląski Instytut Naukowy, Biuletyn nr 46, Katowice 1959, s. 102—103.

² K. Godłowski, *Badania wykopaliskowe na cmentarzysku w Opatowie, pow. Kłobuck*, „Spraw. Arch.” t. 18: 1966, s. 141, tamże dalsza literatura.

³ K. Godłowski, *Sprawozdanie z badań na cmentarzysku z okresu późnorzymskiego w Żabieńcu, pow. Częstochowa, w 1962 roku*, „Spraw. Arch.”, t. 16: 1964, s. 149—150; tenże, *Badania wykopaliskowe na cmentarzysku z okresu późnorzymskiego w Żabieńcu, pow. Częstochowa, w 1963 roku*, „Spraw. Arch.”, t. 17: 1965, s. 165.

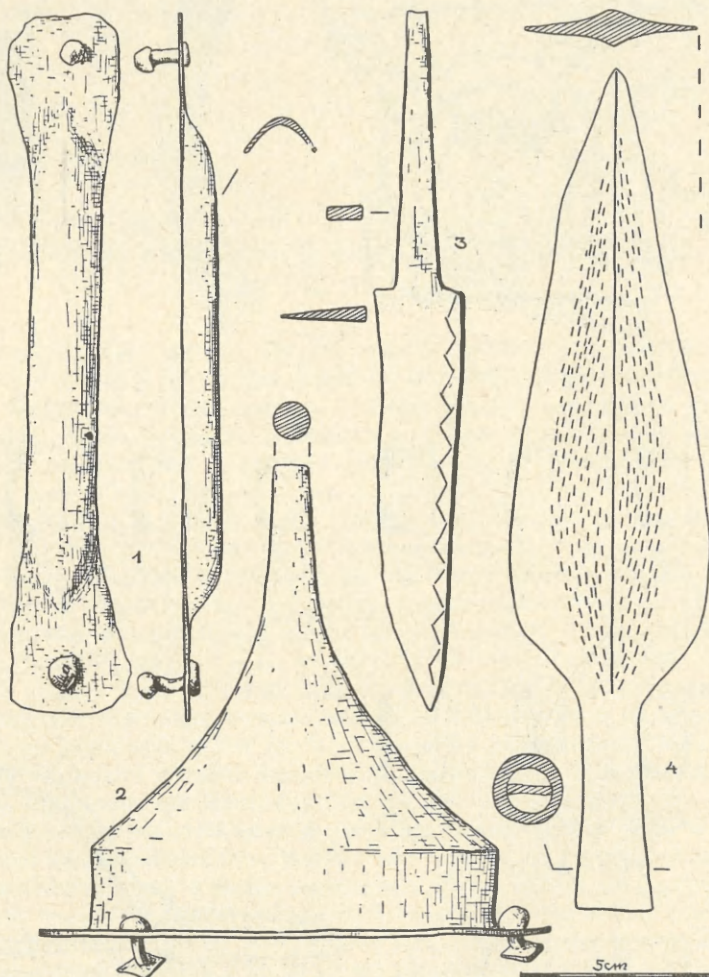

Ryc. 1. Rybno, pow. Kłobuck, stan. 1:

1 — fragment naczynia *terra sigillata*, grób 1/1964; 2—17 — paciorki, grób 5/1964; 18 — zapinka żelazna, grób 7/1964

kszej części jego pierwotnego obszaru w czasie dotychczasowych prac wykopaliskowych dalsze kontynuowanie tu badań nie wydaje się celowe.

W odległości paruset metrów na północny wschód od cmentarzyska na stanowisku 10 natrafiono w Walenczowie w trakcie badań powierzchniowych na polu Bolesława

Ryc. 2. Rybno, pow. Kłobuck, stan. 1, grób 7/1964 — imacz, umbo, nóż i grot włóczni — żelazne.

Zientka, pomiędzy drogą Złochowice—Zakrzew a boczną drogą prowadzącą do centrum wsi Walenczów, na licznie występującą ceramikę z okresu wpływów rzymskich. Prawdopodobnie znajdowała się tu osada z tego okresu. Stanowisko to oznaczono numerem 11.

Cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich na stanowisku 1 w Rybnie, pow. Kłobuck, położone jest na wzniesieniu zwanym Łysą Górką, w lesie, w odległości 1,5 km na wschód od cmentarzyska na stanowisku 10 w Walenczowie. Część cmen-

tarzyńska zniszczona jest przez piaskownię, pozostała zaś w większości porośnięta jest lasem. W 1957 r. prowadził tu badania ratownicze A. Krauss, odkrywając 10 grobów z okresu późnorzymskiego⁴.

W czasie tegorocznych prac na cmentarzysku w Rybnie przebadano obszar ok. 125 m², odkrywając 7 grobów ciałopalnych. Na szczególną uwagę zasługują groby 5/1964 i 7/1964. Pierwszy z nich był jamowym, bogato wyposażonym grobem kobiecym. W górnej partii jamy grobowej znajdowało się duże skupisko przepalonych fragmentów ceramiki, a poniżej duże skupienie przepalonych kości i przylegające do niego skupienie przedmiotów metalowych. W skład wyposażenia grobu wchodziły m. in.: 2 zdobione przęsłiki, żelazny nożyk o zdobionym tyłcu, klucz, okrągła sprzączka, grzebyk łączony poprzecznymi nitami, żelazna tordowana szpila, fragmenty bliżej nie określonych, częściowo stopionych okuć brązowych oraz resztki naszyjnika, z którego zachowało się 14 małych, wielopłaszczyznowych paciorków z białawego kamienia (ryc. 1: 3—17), duży walcowaty paciorek z nie określonego na razie surowca (ryc. 1: 2), stopione paciorki szklane oraz liczne żelazne wisioriki wiaderkowate, niektóre zaczepione o uszka bliżej nie określonych, sztabkowatych przedmiotów żelaznych. Grób 7/1964 był popielnicowym grobem męskim. Oprócz popielnicy o esowatym profilu znaleziono w nim 7 dalszych naczyń, umbo z tępym kolcem, imacz o trapezowatych prosto zakończonych płytkach, zdobiony nóż i grot włóczni, żelazną kolistą sprzączkę, żelazną zapinkę kuszowatą z podwiniętą nóżką oraz resztki kościanego grzebienia jednowarstwowego łączonego żelaznymi, podłużnymi nitami (ryc. 1: 18 i 2: 1—4).

Z innych zabytków odkrytych w czasie tegorocznych badań na uwagę zasługują fragmenty *terra sigillata*, znalezione luźnie, oraz w grobie 1/1964 — fragment bogato zdobiony z zatartym stemplem i z napisem (ryc. 1: 1). Jak się wydaje, cmentarzysko w Rybnie można datować na okres późnorzymski — na fazę C₁ i ewentualnie C₂ Eggersa.

Dalsze planowane w tym rejonie badania powinny przynieść wyjaśnienie wzajemnego stosunku blisko siebie położonych i, jak się wydaje, w przybliżeniu sobie współczesnych cmentarzysk z okresu wpływów rzymskich w Rybnie na stanowisku 1 i w Walenczowie na stanowisku 10 oraz zapewne odpowiadających im osad na stanowisku 11 w Walenczowie i na stanowisku 2 w Rybnie⁵.

Badania w Walenczowie i w Rybnie w 1964 r. były finansowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Katowicach.

*Katedra Archeologii Polski UJ
w Krakowie*

KAZIMIERZ GODŁOWSKI

REPORT ON THE EXCAVATIONS OF CEMETERIES FROM THE ROMAN
PERIOD AT WALENCZÓW AND RYBNO, DISTR. KŁOBUCK, IN 1963

The rescue excavations at a heavily damaged cemetery of the Roman period at Walenczów, distr. Kłobuck, site 10, were continued in 1964. Four cremation burials, badly impaired, have come to light (nos. 5—8). The described cemetery is

⁴ A. Krauss, *Zakrzew i Rybno*, „Silesia Antiqua”, t. 4: 1962, s. 315—316; tenże, *Rejestr stanowisk archeologicznych badanych ratowniczo w powiecie kłobuckim*, [w:] *Badania archeologiczne na Górnym Śląsku*, Śląski Instytut Naukowy, Biuletyn nr 10, Katowice 1959, s. 36.

⁵ Krauss, *Rejestr...*, s. 36.

dated to the late Roman period. It was much poorer than the neighbouring cemeteries from the Roman period at Opatów and Rybno, distr. Kłobuck, and at Żabieniec, distr. Częstochowa. Close to the cemetery a habitation site from the Roman period has been located.

The cemetery at Rybno, site 1, lies at a distance of about 1,5 km from the Walenczów burial field. In 1964 seven cremation burials of the urn and pit type were discovered. A female burial in pit (no. 5/1964) and a male urn burial (no. 7/1964) are remarkable for the richness of their grave goods. The cemetery dates from the late Roman period, probably from phases C₁ and C₂ after Eggers. Roman imports include potsherds of *terra sigillata* and molten glass beads.